

IX.ULUSAL EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ
Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
27-30 Eylül 2000 ERZURUM

SANAL EĞİTİM BİLİMLERİ KÜTÜPHANESİ

Prof.Dr. Mustafa ERGÜN

Konunun önemi

Araştırmalarda artık Internet'in kullanılması (tarama ve fulltext)

Bilgi işlem ve Internet iletişim teknolojilerinin gelişimi sonucu, her bilim alanında önemli yayınların veri tabanları hazırlanmakta ve bunlar gerek Internet sitelerinde gerekse üniversite kütüphanelerinde araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

Internet üzerindeki kaynaklar zaman ve sınır tanımadan dünyanın her tarafındaki araştırmacıların her an hizmetinde olmaktadır.

Bilgi toplumunun en önemli ilkelerinden biri, insanların bilgiye erişimlerinin engellenmemesi ve hatta çeşitli organizasyonların, bu erişimi kolaylaştırmak ve hızlandırmak için ellerinden geleni yapmasıdır.

Basılı kaynakların dezavantajları ve hyper textlerin gücü

Dünyadaki bütün önemli kütüphaneler ve özellikle üniversite kütüphaneleri "sanal kütüphane" (Virtual Library) veya "elektronik kütüphane" (Elibrary) bölümlerini hazırlamakta; burada hem uluslar arası veri tabanlarını hizmete sunmakta hem de kendi kaynaklarının dijital ortama geçirdiği kısımlarını bilgisayar üzerinden okuyucuya sunmaktadır.

Artık yayın hayatında bile dijital ortam ile kağıt ve kitap baskıları birbirleriyle ciddi olarak mukayese edilmektedir. Birçok dergi ve gazeteler de kendi eski sayılarını Internet üzerinden bir arşiv olarak hizmete sunmaktadır.

Yabancı dillerde çok kolay bulunan bu kaynakların ve veri tabanlarının Türkiye'de olmaması, bu araştırmanın ana güdüleyicisi

olmuştur. Türkiye’de yüksek lisans ve doktora tezi yapanlar “daha önce bu konuda yapılmış çalışmalar” kısmında tamamen tesadüfi kaynaklara ulaşmakta, kendi ülkemizde bir konuda daha önce yapılmış araştırmaları ve yazılmış kitap ve makalelerden habersiz olmakta idi. Gerçi Yükseköğretim Kurulu’nun dokümantasyon merkezi son zamanlarda oldukça gelişmiş durumdadır ama gene de belli bir zaman diliminden sonraki tez kayıtları ile sınırlı kalmaktadır.

Sanal kaynakların artışı

Dünyada kütüphaneciliğin teknoloji kullanımına başlaması erken olmuş, ama gelişmesi biraz yavaş olmaktadır. Bu alanda müzik, film, ticaret sektörleri son zamanlarda giderek hızlı bir gelişme içine girmişlerdir.

Kütüphanelerde bulunan ve kamu hizmetine açık olan basılı yayınların, dergilerin ve gazetelerin içindeki informasyonun sadece kütüphane duvarları arkasında ve mesai saatleri içinde faydalanma ile sınırlı kalması, bilginin yayılmasını önemli ölçüde engellemektedir. Şimdi kütüphanelerin kendilerinde bulunan kaynakları, elektronik ortamda hizmete sunup sunamayacakları tartışmaları vardır.

Ancak gene de dünya üzerinde elektronik yayınlar (Internet üzerinde dijital kayıtlar) giderek artmakta, kütüphaneler de gerek kendilerinde bulunan eski kitapların dijital kayıtlarını gerekse bu elektronik yayınlardan topladıkları koleksiyonları okuyucularına sunmaktadırlar.

Bunun yanısıra bilgi ticareti yapan çeşitli kuruluşlar da ortaya çıkmıştır. Bunlar abone sistemi vasıtasıyla kendi veri tabanlarını ve fulltext kaynaklarını belirli kişilerin hizmetine açmaktadır. Dünyada hemen her alanda fulltext tarama ve kaynak imkanı sunan siteler bulunmaktadır. Bunların bazılarını üniversite kütüphanelerinde bulmak mümkündür.

Türkiye’de sanal bir eğitim bilimleri kütüphanesi oluşturma

Projenin başlaması ve gelişimi

1998 yılında Türkiye’de eğitim bilimleri alanındaki kaynakları bir veri tabanında toplayarak, kaynak taramak isteyenlerin hizmetine sunmak şeklinde bir proje hazırladık. İlk önce yüksek lisans ve doktora tezi yapacakların kaynak taramalarına yardımcı olmak amacıyla hazırlanan bu veri tabanı zamanla genişledi.

Bu veri tabanında

- Eğitim Bilimleri alanındaki Türkçe kitaplar,
- Eğitim Bilimleri alanındaki Türkçe makaleler,
- Eğitim Bilimleri alanında Türk üniversitelerinde yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri,
- Eğitim Bilimleri alanında Türk öğrencilerin yurtdışında yaptığı yüksek lisans ve doktora tezleri
- Yabancı dilden Türkçeye çevrilmiş eğitim bilimleri alanındaki kitap ve makaleler,
- Türk eğitimi alanında yabancı dillerde çıkmış her türlü kaynak bulunmaktadır. İlerde görüntü ve ses temelinde de veri tabanları oluşturulmaya başlanacaktır.

Eğitim bilimleri alanında text bazlı olarak oluşturulan bu dosyayı değişik veri tabanı işleme programlarında kullanılıp kullanılmayacağı test edilmiş ve olumlu sonuç alınmıştır.

- ✓ Veri tabanına şu anda 20.000'e yakın kayıt yapılmıştır. Bu kaynaklar içinde 5000'e yakın yüksek lisans ve doktora tezinin bulunduğunu belirtmek, veri tabanının Türk araştırmacılar için önemini gösterebilir. Bu kayıtlar kitap haline getirildiğinde 900 sayfalık bir kitap olmaktadır.
- ✓ Veri tabanını Internet üzerine taşıma işlemi tamamlanmıştır. <http://www.egitim.aku.edu.tr> (şimdi, mustafaergun.com.tr) adresinde bir server bilgisayar çalışmakta, buradan Bibliyografik tarama, Fulltext tarama, İngilizce eğitim sitelerine geçiş, Türkiye'deki Eğitim Fakülteleri, Eğitimbilimcilerin web sayfaları ve Email adresleri yolları hazırlanmıştır.
- ✓ Sitede fulltext metinler hızla artmaktadır. Şu anda genellikle Internet üzerinde bulunan eğitim hakkındaki Türkçe dijital kayıtlar kısaca tanıtılıp orijinal adresine bağlantı kurulmaktadır. Ancak bizim arzu ettiğimiz, kaynağın tamamının kendi server makinemiz üzerinde bulunması ve araştırmacıların zamanla kapanan site veya adreslerle uğraşmamalarıdır. Zaman içinde site kapanması veya adres değişmesi ile kaybolabilecek veriler, ana makinenin arşiv bölümünde bir text dosyası olarak saklanmaktadır.
- ✓ Araştırmacılar bibliyografik kaynak taramak istediklerinde sadece yazar ve kaynak adına ulaşmakta, kaynağın tam yerini görebilmeleri için webmaster ile emailleşmeleri gerekmektedir.

Gelecekte yapılması planlanan çalışmalar

- v Sanal Eğitim Bilimleri Kaynakçası adlı proje artık "Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi" olarak adlandırılacak bir yeni

projenin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla yeni hedefler bu kapsamda ortaya konulacaktır.

- v Projenin ilk hedeflerinden biri olan 50.000 bibliyografik kayıt yapma çalışmaları devam edecektir. Afyon'dan ulaşılabilecek kaynaklar neredeyse tamamlandığı için, artık büyük kentlerin ve üniversitelerin kütüphanelerinden yararlanmak ve oralarda çalışmak gerekmektedir.
- v Bibliyografik taramaların Web ortamına aktarılabilmesi için html dosyalarının hazırlanması çalışmalarına devam edilecektir. Bunun için kitapların "İçindekiler" sayfalarının, tezlerin ve makalelerin özetlerinin ve temel anahtar kavramlarının web dosyaları içine yerleştirilmesi ve Internet ortamına aktarılması gerekmektedir.
- v Şu anda Fulltext arşivimiz henüz çok dardır. Bu arşivin genişletilebilmesi için kitap, makale ve tezler için yazarlarından, yayınevlerinden ve üniversitelerden yazılı izinlerin alınması gerekmektedir. Bu yazışmalar ve izinler yeni çalışma döneminde alınacaktır. Daha sonra özellikle makalelerin fulltext dosyalarının hazırlanması ve hatta gerekirse Acrobat Reader ile okunabilecek pdf dosyalarının da hazırlanması gerekmektedir. Bu çalışmalar da yeni dönemde yapılacaktır.
- v Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi'nin içinde Türkiye'deki eğitim bilimciler ve eğiticiler (uygulayıcılar) için bir tartışma platformu (haber ve ilgi grubu) oluşturulması, pratikçilerin bilimsel teorileri daha iyi bilip uygulamaları, teorisyenlerin de gerçek uygulama alanından ve uygulayıcılardan haberdar olmaları sağlanacaktır.
- v Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi'nin içinde audio-visual bir arşiv oluşturulmasına da başlanacaktır. Burada geçmişten günümüze Türk eğitim sistemini ve hayatını yansıtan fotoğraf ve filmler ile Türk ve dünya sinemasında öğretmen ve eğitimi konu alan filmler, Ders Araçları Merkezi ve özel kuruluşlar tarafından hazırlanan eğitim materyalleri bulunacaktır. Bu çalışmalar için proje kapsamında dijital kamera ve fotoğraf makinesi alımı sağlanacaktır.
- Projenin yeni hedefleri arasında Internet Üzerinde Eğitim Materyalleri adlı bir bölüm oluşturulacaktır. Burada gerek yerli gerek yabancı eğitim CD'leri ile dünyada hızla yaygınlaşan eğitici materyal ve veri tabanlarına sahip site adresleri toplanacaktır. Herhangi bir konuda araştırmacı ve öğretmenlere bilimsel bilgi desteği ve eğitici materyal ve veriler sağlayan arama motorları (search engine) geliştirilecektir.

Sonuç

Bu projede yapılan çalışma ile Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi'nin temelleri atılmış bulunmaktadır. Proje tamamlanınca, eğitim bilimleri alanında yüz yıllık bir Türkçe kaynak taraması ile Türk

eğitimi hakkında yazılmış yabancđ kaynakların taraması, bunların önemli olan bazılarına sanal ortamda ulaşmak mümkün olacaktır.

Artık araştırmacılar ilk olarak Internet üzerinden veri tabanlarını ve bilgisayarda bulabilecekleri fulltext metinleri aramakta ve araştırmalarını bunlar üzerine kurmaktadırlar. Hem bilimsel çalışmalarına yardım etmek hem de kitap ve makalelerinizin daha çok kaynak olarak kullanılmasını istiyorsanız, bunları ya kendi siteniz ve homepage'iniz üzerinde veya Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi serverında Türk eğitim bilimcilerin hizmetine sunmalısınız.